

ЛВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ СКЛАДОВІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА»

**МАТЕРІАЛИ ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

м. Львів, 24 травня 2023

Конференцію включено до Переліку проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки в системі Міністерства освіти і науки України на 2023 рік, № 194.

Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку підприємництва: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 24 травня 2023 р. Львів: ЛНУП, 2023. 201с.

Рецензенти:

- **Світлана ГРИНКЕВИЧ** - д.е.н., професор, професор кафедри маркетингу і логістики Національного університету «Львівська політехніка»;
- **Людмила ГНАТИШИН** - д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

Науковий комітет конференції:

Володимир СНИТИНСЬКИЙ – д.б.н., академік НААНУ, ректор Львівського національного університету природокористування;

Юрій ЛУПЕНКО – д.е.н., професор, академік НААНУ, директор Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»;

Володимир КОВАЛІВ – к.е.н., доцент, декан факультету управління, економіки та права Львівського національного університету природокористування;

Ігор ЯЦІВ – д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Львівського національного університету природокористування;

Наталія ВАЛІНКЕВИЧ – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету;

Олександр АВЕРЧЕВ – д.с.-г.н., професор, завідувач кафедри землеробства Херсонського державного аграрно-економічного університету;

Дмитро ОДАРЧЕНКО – д.т.н., професор, завідувач кафедри торгівлі, готельно-ресторанної та митної справи Державного біотехнологічного університету (м. Харків);

Руслана ЛЕВКІНА – д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва і торгівлі Національного університету «Одеська політехніка»;

Julius RAMANAUSKAS – Dr. Hab., Professor, Klaipeda University (Литва);

Maria PARLIŃSKA – Dr. Hab., dr. Hc. of LU. prof. UTH Helena Chodkowska University of Technology and Economics (Польща);

Anna NOWAK – Dr. Hab., kierownik katedry, Profesor uczelni Katedra Ekonomii i Agrobiznesu (Польща);

Kerel TOMŠIK – Dr. Hab., доцент, заступник декана, про-декан Чеського університету наук про життя (Чехія).

Організаційний комітет конференції:

Юрій ГУБЕНІ – д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Львівського національного університету природокористування;

Тетяна ГЕТЬМАН – директор Департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної військової адміністрації;

Людмила ГОНЧАРЕНКО – заст. директора департаменту, начальник управління Львівської обласної військової адміністрації;

Володимир КОРУД – віце-президент Львівської торгово-промислової палати;

Володимир КРУПА – к.е.н., доцент, заст. завідувача кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ЛНУП;

Ольга ЛИСЮК – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ЛНУП;

Наталія РАЙТЕР – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ЛНУП;

Наталія ЗЕЛІСКО – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ЛНУП;

Наталія МАРКОВИЧ – к.е.н., в.о. доцента кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ЛНУП;

Ганна БАТЮК – к.е.н., ст. викладач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ЛНУП;

Михайло ІВАЩЕНКО – ст. лаборант кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ЛНУП.

Відповідальність за зміст та достовірність публікованих матеріалів несуть автори. Тексти подано у авторській редакції.

Валентин СМОЛІНСЬКИЙ

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА 100

Оксана СИНЮК

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ..... 103

Ольга БРАГІНА

Марія БОНДАРЧУК

Дмитро СТЕЛЬМАЩУК

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЦІЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 106

Ганна СИРОТЮК

СТАРТАП ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ 108

Наталія ЛИПЧУК

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГІРСЬКИХ РЕГІОНАХ ... 112

Василь БОНДАРЧУК

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ..... 113

Наталія АВЕРЧЕВА,

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ..... 116

Андрій ШЕПЕЛЬ

Дмитро ВАЛЬЧУК

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ЗАЛЕЖНО ВІД ДОЗИ АЗОТНОГО ПІДЖИВЛЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ 119

Наталія ЗЕЛІСКО

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ОЦІНКА РИЗИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З РЕЛОКАЦІЄЮ 121

Ірина ЯСІНОВСЬКА

Софія СМОЛІНСЬКА

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ 124

Галина БРИЧКА

Богдан БРИЧКА

НАДАННЯ ВИРОБНИЧИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СЕЛІ..... 126

Андрій КОЛОДІЙ

Ірина КОЛОДІЙ

ФІНАНСОВІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ..... 128

Список використаних джерел

1. <https://golossokal.com.ua/vlada/50-hrantiv-dlia-biznesu-u-lvovi-v-travni-startuie-konkurs-hrantovykh-mozhlyvostey-dlia-pidtrymky-malykh-pidpriemstv.html>
2. <https://texty.org.ua/fragments/109519/v-ukrayini-zapracyuvala-prohrama-rozvytku-torhivli-dlya-pidpruyemciv-yak-podatysya/>

Наталія АВЕРЧЕВА

к. е. н., доцент

Херсонський державний аграрно-економічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Фермерські господарства виступають важливою формою ведення підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки країни. Вони не тільки забезпечують ринок необхідною продукцією, а й виступають основою розвитку сільських територій, створюють робочі місця, формують вагому частину доходів територіальних громад, тобто виконують економічну і соціальну функцію.

Структура площ. відведених під певні культури свідчить про спеціалізацію фермерських господарств і ті види продукції, які формують їх доходи у рослинництві. У структурі посівних площ ФГ в Україні переважають культури зернові та зернобобові, площа яких становила у 2021 р. 2815 тис. га і займає 66 % сільськогосподарських угідь. Під соняшник фермери відводять 1402,1 тис. га та 33% загальних площ. Культури плодови та ягідні займають лише 10,2 тис. га, або близько 1 %. Овочеві культури і картопля також не мають суттєвої частки у структурі, їх площа становить 7 і 6 тис га відповідно. Слід відзначити, що саме ці культури можуть забезпечити більший дохід з кожного гектара площі посіву, проте вимагають значних витрат ручної праці, капіталовкладень, впровадження систем зрошення, додаткових матеріально-технічних ресурсів.

Обсяги виробництва продукції рослинництва у фермерських господарствах за період 2010-2021 рр. значно зросли за наступними групами культур: зернові та зернобобові – від 4702,5 до 14195,4, або втричі; по соняшнику – від 1208,5 до 3308,9 тис. т, або у 2,7 рази; по овочевих культурах – від 211,9 до 243,1 тис. т, або на 14,7 %; по плодкових, ягідних культурах і винограду – від 37 до 160,9 тис. т, або у 4,3 рази. Виробництво картоплі й цукрового буряку фермерські господарства зменшили на 19,2 та 55,2 % відповідно (табл. 1).

За досліджуваній період значно зростає питома вага фермерських господарств у виробництві продукції рослинництва. якщо у 2010 р. вони виробляли 12,0 % зернової продукції, то у 2021 р. – 16,5 %. Значний приріст частки ФГ слід відзначити в групі плодкових і ягідних культур – від 2,1 до 7,2 %. Цьому сприяла державна підтримка, яка була спрямована саме на галузь садівництва і ягідництва.

Таблиця 1. Виробництво продукції рослинництва у фермерських господарствах, тис. т

Сільськогосподарські культури	Роки								2021 р. у % до 2010 р.
	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021	
	Обсяги виробництва. тис. т								
Культури зернові та зернобобові	1256,4	4082,7	4702,5	7650,2	10104,9	11489,7	9649,1	14195,4	301,9
Буряк цукровий фабричний	755,1	1373,1	1154,7	618,9	961,2	459,7	422,5	517,1	44,8
Соняшник	347,3	735,0	1208,5	2167,0	2811,6	3098,9	2465,4	3308,9	273,8
Картопля	56,4	84,7	161,3	126,0	116,0	94,0	113,2	130,3	80,8
Культури овочеві	82,6	156,1	211,9	282,5	253,0	293,9	291,2	243,1	114,7
Культури плодові та ягідні	3,9	10,8	37,0	68,3	135,2	99,8	90,8	160,9	434,9

Джерело: [1].

Виробництво продукції тваринництва у фермерських господарствах також зростає. Якщо порівняти 2021 і 2010 рр. можна констатувати, що ФГ забезпечили зростання виробництва м'яса всіх видів на 81,5 %, молока – у 2,2 рази, яєць – на 84,9 %. Виробництво вовни ФГ зменшили втричі, а виробництво меду – на 43,7 %. Проте їхня частка у виробництві продукції тваринництва залишається низькою. У 2021 р. господарства виробили 3,5 % м'яса, 2,8 % молока і 1 % яєць у загальних обсягах виробництва. Це свідчить, що тваринництво недостатньо розвинене в даній категорії суб'єктів господарської діяльності.

Фермерські господарства здатні виробити набагато більші обсяги продукції тваринництва. Але тільки державної підтримки для цього недостатньо. Фермери будуть виробляти тільки ті види продукції, які забезпечують прибутковість виробництва. Тобто умови реалізації і стан кон'юнктури ринку значно впливають на спеціалізацію і обсяги виробництва у фермерських господарствах.

Рівень рентабельності виробництва основних видів продукції сільського господарства свідчить, що він є досить низький і по основних видах, порівняно з 2015 р. має тенденцію до зниження. У 2015 р. при реалізації зернових фермерські господарства мали 38,6 % рентабельності, а у 2020 р. – 23,8, по соняшнику знизився показник на 34,2 в. п. – від 71,5 до 37,3 %. Виробництво цукрового буряку і винограду взагалі було збитковим з рівнем збитковості 11,7 та 8,6 % відповідно. Збитковим було виробництво більшості видів продукції тваринництва: м'яса великої рогатої худоби, овець, харчових яєць.

Такі низькі показники прибутковості основних видів продукції свідчать про складні умови господарської діяльності, тиск диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію і промислову, яка забезпечує галузь матеріально-технічними ресурсами. Тому фермери є досить незахищеною

категорією господарювання, потребують стабільності ринкової і цінової ситуації, захисту їх інтересів з боку держави, вирішення питань з земельними ресурсами і процесами приватизації, здешевлення і доступності кредитних ресурсів.

Відновлення діяльності фермерських господарств на деокупованих територіях пов'язано із вирішенням ще складніших проблем розмінування територій, побудови логістичних зв'язків із постачальниками засобів виробництва і покупцями продукції, виробленої і збереженої в господарстві під час окупації, залучення і повернення до роботи кваліфікованих працівників. Багато фермерських господарств не мають можливості вже другий рік ведення активних бойових дій взагалі обробляти землю і вирощувати врожай, перебувають у стані фінансового занепаду. Деякі втратили матеріально-технічну базу через обстріли і викрадення окупантів. Тому ця категорія господарств є досить вразливою і потребує державної підтримки щодо оновлення технічних засобів, постачання насіння і засобів захисту рослин, доступності кредитних ресурсів.

Станом на 1 січня 2023 року прямі втрати українських сільськогосподарських виробників від війни оцінюються в 7832,4 млн. доларів США, до яких віднесено сільськогосподарську техніку, готову продукцію, зерносховища. До непрямих втрат відносяться ті кошти, які аграрії недоотримали внаслідок результатів, спричинених воєнними діями: скорочення виробництва, порушення експорту, зростання виробничих витрат, пошкодження земель та потреба в рекультивації. Оцінка непрямих втрат на початок поточного року складає 30237,9 млн. доларів США. Найбільші втрати в категоріях рослинництва та зниження цін [2].

Акцентуючи увагу на невирішених земельних питаннях, американський фермер Говард Баффет зазначив, що "...фермери працюють краще, коли вони справді контролюють землю та можуть інвестувати. Найкраще, що Україна може зробити - це інвестувати у сільську місцевість. Якщо ви інвестуєте в сільську місцевість і намагаєтесь утримати фермерів на фермі, консолідації земель не буде" [3].

Отже, структура площ під сільськогосподарськими культурами свідчить про зерно-технічний напрям спеціалізації фермерських господарств. Для збільшення їх доходів необхідно удосконалити структуру площ під сільськогосподарськими культурами у бік маржинальних культур, які забезпечують вищий вихід продукції з 1 га, або продукція яких має вищу ціну на ринку.

На сучасному етапі на перший план виходять питання відновлення діяльності фермерських господарств на деокупованих територіях і забезпечення їх державної підтримки. Проте, земельні питання є ключовими для фермерських господарств і саме вони формують майбутню стратегію розвитку аграрного сектора економіки країни.

Список використаних джерел

1. Сільське господарство України 2021 р.: статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України. 2022 р. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 15.05.2023).
2. Втрати сільського господарства від війни зростають. URL: <https://proagro.com.ua/news/ukr/vtraty-silskogo-gospodarstva-vid-vijny-zrostayut.html> (дата звернення 15.05.2023).
3. Говард Баффет Ключ до сталого розвитку сільського господарства у підтримці дрібних фермерів. URL: <https://kurkul.com/news/33123-klyuch-do-stalogo-rozvitku-silskogo-gospodarstva-u-pidtrimtsi-dribnih-fermeriv--govard-baffet?fbclid=IwAR0hbTmi-7hOXJVokaYNFlx9m0X8H3NcKrTKRFEfoWdswcDgvBKXbPKVhNc> (дата звернення 12.05.2023).

Андрій ШЕПЕЛЬ
кандидат с.-г. наук, доцент;
Дмитро ВАЛЬЧУК
студент I курсу агрономічного факультету
Херсонський державний аграрно-економічний університет

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ЗАЛЕЖНО ВІД ДОЗИ АЗОТНОГО ПІДЖИВЛЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

У результаті суттєвого подорожчання мінеральних добрив на світовому ринку, в тому числі азотних, перед сільськогосподарськими виробниками постало питання економічно доцільної дози застосування добрив при весняному підживленні посівів озимої пшениці. Так, заступниця директора «Технополь Агро» Олександра Воловик провела в Інстаграм опитування щодо того, чи планують аграрії зменшувати кількість внесення добрив в сезоні 2023 р. З'ясовано, що “зі 130 опитаних аграріїв 45% відповіли, що планують зменшувати внесення мінеральних добрив на 20-30%. Ще 22% опитаних відповіли, що будуть використовувати ту кількість добрив, що і завжди, а 34% – планують зовсім від них відмовитися” [1].

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва означає одержання максимальної кількості продукції з одного гектара земельної площі, при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Ефективність виробництва, як економічна категорія, відображає дію об'єктивних економічних законів, яка виявляється в результативності виробництва. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їх вкладень.

Результати виробництва відображають ступінь досягнення цілей при використанні ресурсів, вплив різноманітних факторів і визначається декількома вартісними і натурально-речовинними показниками. Економічну ефективність характеризує рівень рентабельності, який показує величину прибутку на 1 гривню витрат виробництва і характеризує ефективність їх використання у

Електронне наукове видання

**Організаційно-економічні та соціальні складові розвитку
підприємництва**

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, Львів:
ЛНУП, 2023

Відповідальний за випуск проф. Губені Ю. Е.

Комп'ютерна верстка: колектив кафедри підприємництва, торгівлі та
біржової діяльності, ЛНУП

Рекомендовано до оприлюднення вченою радою факультету управління,
економіки та права
Львівського національного університету природокористування,
протокол № 8 від 22 травня 2023 р.